

Den omanlige mannen och den liderliga kvinnan — två urgamla stereotyper¹

AV MARGARETA SVAHN

Smädelse i form av nid är ett känt och ofta diskuterat element i den isländska sagan.² Redan i denna typ av verbal kränkning framträder två tydliga stereotyper: ”den omanlige mannen” och ”den liderliga kvinnan”. Dessa båda stereotyper återfinns i fornsvenska lagtexters okvädinsord, i svenska dialekters skällsord och i de glåpord som är gångbara i dag. Mönster för dagens *plyschpitt* och *fladderfitta* kan alltså spåras långt tillbaka i tiden.

I en nidsituation smädas någon symboliskt, följande passage ur Njals saga (i översättning av Ingegerd Fries) får tjäna som exempel:

Njal gick då hem till boden och sa till sina söner:

— Nu har vårt mål kommit i gott läge. Vi är förlikta, och allt silver är hopsamlat på ett ställe. Nu är det dags för båda parter att mötas och försäkra varandra fred och trygghet. Nu vill jag be er att inte göra någonting som fördärvar alltsammans.

Skarpheden strök sig över pannan och hånlog till svar. De gick allesammans till lagrätten.

Hall gick emot Flose och sa:

— Gå nu till lagrätten, för nu är boten väl gäldad och allt är samlat på ett ställe.

Flose bad Sigfussönerna följa med, och de gick tillsammans och ställde sig på östra sidan om lagrätten. Njal kom västerifrån med sina söner. Skarp-

heden gick fram till mittbänken och ställde sig där. Flose gick in i lagrätten för att granska silvret och sa:

— Det är mycket gott silver och väl och rundligt gäldat, som man kunde vänta.

Så tog han upp sidenkappan och frågade vem som hade lagt dit den, men ingen svarade honom. Han svängde med kappan en gång till och frågade vem som hade lagt dit den, och gav till ett skratt — och ingen svarade. Flose sa:

— Är det verkligen ingen av er som vet vem som ägt den här skruden, eller törs ni bara inte tala om det?

— Vem tror du det är som har lagt dit den? frågade Skarpheden.

— Om du vill veta det, så ska jag säga dig vad jag tror, sa Flose. Jag tror att det är far din som har lagt dit den, Gubben Skägglös — för många vet inte när de ser honom, om han är karl eller kvinnfolk.

— Det är illa gjort att göra narr av en gammal man, svarade Skarpheden. Det har aldrig någon gjort förr, som själv har dugt något till. Och att han är karl, det kan ni veta för han har avlat söner med sin fru. Få av våra fränder har fått ligga ohämnade vid vår tungärdesgård.

Skarpheden ryckte till sig sidenkappan och kastade ett par svartblå byxor till Flose. Dem behövde han bättre, sa han. Flose frågade:

— Varför behöver jag dem bättre?

— Jo, därför, svarade Skarpheden — om du är Svinafellstrollets brud, som det sägs, och det kommer var nionde natt och nyttjar dig som kvinna!

Då sparkade Flose till silverhögen och sade att

inte en penning skulle han ha, och ettdera skulle nu ske: antingen skulle Höskuld ligga ogill, eller så måste de ta hämnd för honom.

Antagonisterna möts i tinget för en förlikning. Flose kränker Njals, och därmed också Njalssönernas, ära genom att ifrågasätta Njals manlighet — "Gubben Skägglös" i sidenkappa, mer kvinna än man. Skarphe-den svarar med att anklaga Flose för att ha ihop det med Svinafellstrollet. Han påstås ha den s.k. kvinnliga rollen i ett homosexuellt förhållande.

Att på olika vis ge en man kvinnlig skepnad är ett vanligt inslag i omanliggörandet i det isländska nidet. Beskyllningar om bristande manlighet handlar om feghet och om att inte leva upp till idealbilden av manligt beteende i ett samhälle där feghet och omanlighet föraktades. Avsaknad av manlighet var liktydigt med bristande mod och stridbarhet, ett synsätt som, enligt Folke Ström, har djupa germanska rötter. Ett samhälles "blotta existens berodde av sina medlemmars tapperhet och stridbarhet", skriver han (1972:41 f).

Det viktiga manlighetsbegreppet hör ihop med personlig ära, som i det isländska samhället var mycket betydelsefull. Äregirighet, självhävdelse, maktbegär och mod att utmana var egenskaper en man av ära borde ha (Meulengracht Sørensen 1995: 197).

Dessutom bestod äran i att bevara sin integritet eller — om den blev kränkt — i att återupprätta den, skriver Meulengracht Sørensen (a.a:191). Eftersom nid var ett symboliskt angrepp tvingade detta fram en reaktion. Reagerade man inte fann man sig i att bli vanärad, och bekräftade därmed att man var just feg och saknade vilja att försvara sin integritet.

Nidandet var kanske särisländskt, men omanligheten som negativ stereotyp var inte enbart isländsk. Bilden av den omanlige mannen återkommer i de fornsvenska la-

garna. I Äldre Västgötalagen finns följande formulerat om okvädinsord till män:

Kallar någon en annan för hundvalp. "Vem är det?" säger han. "Du", svarade han. "Jag kungör för vittnen att du kallade mig med okvädinsord." Det är sexton örtugars sak i varje lott. Han skall stämma honom till ting och på en dag låta bära vittne om kungörande och styrka det med tolvmannaed, bedja Gud vara honom och hans vittnen nådig, "så sant som du kallade mig med okvädinsord, och du är skyldig till den sak, som jag tilltalar dig för". Så skall man åtala för okvädinsord och styggelseord. § 1. Kallar någon en annan frigiven, som är ättboren, eller säger: "Jag såg, att du sprang, en för en, och hade spjut på din rygg", det är okvädinsord, sexton örtugars sak tre gånger. § 2. "Jag såg, att en man drev otukt med dig." "Vem är det?" "Du", sade han. "Jag kungör för vittnen, att du kallade mig med okvädinsord och styggelseord." De är sexton örtugars sak i varje tredjedel. § 3. "Jag såg, att du hade din lusta med ko eller med märr." Det är styggelseord, sexton örtugars sak tre gånger. Det skall man åtala honom för. Han kan icke säga nej därtill. § 4. "Jag såg, att du lägrade din moder." Det är styggelseord och sexton örtugars sak tre gånger. (Wessén & Holmbäck 1946:110.)

Det första skällsordet i lagtexten är *hundvalp*. Originaltexten har *bykkiuhuälp*, 'tikvalp', vilket är viktigt i sammanhanget. Att kränka en man med ett ord för en kvinna eller, som i det här fallet en honhund, är en välanvänd typ av smädelse. Den andra kränkningsmodellen, som lagtexten tar upp, är att säga att någon varit träl, den tredje att påstå att någon sett en man med ett spjut på ryggen. Med detta menas att den smädade visat feghet och sprungit för fienden i stället för att möta honom öga mot öga, vilket förstas betraktades som högst omanligt.³ Nästa punkt är att anklaga någon för att låta sig utnyttjas sexuellt av en annan man, och därpå följer anklagelser om tidelag och blodskam.

Omanligheten är det mest framträdande draget bland lagtextens okvädinsord. Men den uttrycks på olika sätt: via feminina ord och via omanligt beteende, som väl framför

allt åskådliggörs via det som betraktades som avvikande sexualitet.

Sexualiteten är också en viktig ingrediens i nid om kvinnor, där anklagelserna framför allt handlade om påstådda sexuella excesser. Visserligen har nid om kvinnor inte behandlats särskilt utförligt. De titlar jag åberopar i not 1 diskuterar nästan uteslutande nid om män, vilket framför allt torde bero på att mycket få niddikter om kvinnor finns bevarade.⁴ Men att nid om kvinnor främst handlade om just sexuella utsvävningar framgår dock tydligt av samtliga nämnda behandlingar.⁵ I lagtexterna bekräftas dessutom att just sexualiteten hade en framträdande plats i medeltida smädelse.

Nidet drabbade emellertid inte i första hand kvinnan, utan hennes far och bröder om hon var ogift, och hennes man om hon var gift, menar Meulengracht Sørensen (1995:200). Författaren framhåller vidare att den verbala kränkningen även när den riktades mot en kvinna utmanade männen i samhället. Även detta hör ihop med ärobegreppet.

En mans ära hängde nämligen också på familjens kvinnor. Drog en kvinna exempelvis skam över sin familj drabbade detta männen, då en av deras uppgifter just var att skydda henne mot utomstående mäns sexuella närmanden och övergrepp. Därför hotades familjeäran lika starkt av en sexuell kränkning av en kvinna — såväl symbolisk som konkret — som av ett fysiskt övergrepp på en man, då kränkaren i båda fallen brast i respekt (a.a. 215).

Idealegenskaper hos den unga flickan var, enligt Meulengracht Sørensen (a.a. 247), passivitet och tillbakadragenhet. Hennes uppträdande förväntades vara dygdigt och moraliskt, och minsta antydning av erotiskt intresse betraktades således som ett ifrågasättande av hennes dygd (a.a. 214f). Till och med kärleksdiktning var enligt norrön lag förbjuden. I Grågå⁶ står att läsa: "Om en

man diktar en erotisk dikt om en kvinna, straffas han med fredlöshet."

Också fornsvenska lagtexters skällsord till kvinnor tar sin utgångspunkt i sexualitet. Men allra först i Äldre Västgötalagen finner man häxan:

§ 5. Detta är okvädinsord till kvinna: "Jag såg, att du red på en fällgrind med utslaget hår i trolls hamn, då det vägde jämnt mellan natt och dag." Säger man, att hon kan förgöra kvinna eller ko, det är okvädinsord. Kallar man en kvinna för hortuta, det är okvädinsord. Säger man, att hon har haft umgänge med sin fader eller att hon har fördrivit sitt foster eller att hon har mördat sitt barn, detta är styggelseord. (Wessén & Holmbäck 1946:110.)

Först efter trollkvinnan nämns den liderliga: *hortuta*. Anklagelsen handlar om utomäktenskapliga relationer.⁷ För den ogifta kvinnan var intima förhållanden med en man förbjudet, allt sådant var förbehållet den gifta. Också fosterfördrivning torde antyda otillåtna sexuella förbindelser, då ju graviditet på andra grunder knappast föranledde kvinnan att försöka bli av med fostret.

Bondesamhället

De mest framträdande stereotyperna i det fornnordiska materialet är "den omanlige mannen" och "den liderliga kvinnan". Häxan är också tydlig. I ett lite yngre material — det som man hittar i Svenska Akademiens Ordbok — stöter man fortfarande på trollpackan, t.ex. i *blåkullafarerska* och *häxa*.⁸ Men i bondesamhällets nedsättande ord återfinns hon inte. Däremot är de båda andra nämnda stereotyperna fortfarande de tydligaste.

Sex utanför äktenskapet för bondesamhällets kvinnor var helt oacceptabelt. Denna tids *hora* var inte bara skökan, alltså den prostituerade som väl i dag i första hand förknippas med ordet. Också kvinnan som fick barnutan att vara gift kallades hora. Men

främst användes ordet till, och om, den kvinna vars moraliska beteende i förhållande till män inte höll sig inom de accepterade ramarna. I betydelseangivelserna som ges i dialektuppteckningar är "liderlig" ett vanligt förekommande adjektiv. Andra semantiskt närliggande beskrivningar är "lösaktig" och "lättfärdig".⁹

Var gränsen mellan moraliskt och omoraliskt beteende sattes bestämdes av brukarna av ord som *hora*, *luder*, *pyssja* och *kona*. På en dialektuppteckning av ordet *luder* från Västergötland kan man läsa följande notering som stämmer till eftertanke: "Men så mycket mer användes ordet som skällsord, speciellt till sådana kvinnor, som voro eller troddes vara eller som man ville ge sken av att vara av mindre ärbar vandel."

Orden för den liderliga kvinnan i dialekterna — bondesamhällets språk — är otaliga. Här ska endast nämnas några:

<i>allmänna</i>	'hora, kvinna som ger sig åt vem som helst' (Åsle, Västergötland)
<i>ffärl</i>	'sexuellt lättsinnig och lättfärdig kvinna' (Tjärstad, Östergötland)
<i>flana</i>	'lättsinnig kvinna' (Torp, Medelpad; Skuttunge, Uppland)
<i>gned</i>	'lösaktig kona' (Småland), 'hora' (Ångermanland) m.fl.
<i>kåtlåda</i>	'dålig kvinna' (Stenkvista, Södermanland), 'hora' (Byske, Västerbotten)

Manliga motsvarigheter — alltså lösaktiga, liderliga män — är alls inte lika frekventa i dialekterna, även om de finns, t.ex. *fittehök* (Veinge, Halland) om en fruntimmerskarl eller *knullstyre* översatt med 'erotiker' (Köla, Värmland). Männerna beskrivs inte i lika nedvärderande termer som kvinnorna, vilket sannolikt bottnar i en kluven inställning till manlig erotik.¹⁰ Den var, om inte uttalat tillåten, så i alla fall långt mera tillåten än kvinnlig.

Följden av detta blir att manlig sexuell lättsinnighet inte alls genererat lika många ord som kvinnlig. Av det material jag gått

igenom utgör denna egenskap grunden för endast knappt sex procent av de manliga orden, medan drygt tjugo procent av de kvinnliga utgörs av liderlighetsord.

Den främsta egenskapen hos män vid skapandet av nedsättande ord var ju i stället omanligheten, och till förväntningarna på en riktig karl ingick snarast visad sexuell kapacitet. Gavs inte prov på sådan kunde mannen anses vara just omanlig. Inger Lövkrona visar i en studie om erotisk folklöre (1996:145f) att den sexuellt oerfarne mannen utgjorde en negativ stereotyp i denna genre.

I ett ord som *gällbässe*, som är en nedsättande benämning på en ungarl i delar av Värmland, finns också den förlöjligade mannen utan kvinna. *Gällbässe* betyder 'kastrerad bagge'. Från Närke uppges det liknande ordet *gälling* med samma betydelse ha använts om den man "som inga krafter äger".

Omanlighetsorden utgör i materialet hela en tredjedel av de nedsättande orden på män i bondesamhället, men egenskapen kan uttryckas på olika sätt. Förutom just 'omanlig' återkommer i betydelseangivelserna till skilda ord 'stackare', 'kärringaktig', 'vek', 'oduglig'.

En *firpitt* uppges vara en vek man "som saknar förmåga att göra sig gällande" (Nederluleå, Norrbotten). Otillräcklighet i jobbet kan t.ex. uttryckas i ett ord som *fiskfitta* vars betydelse anges vara 'fiskare som kommer tomhänt från fisket' (Veinge, Halland, men även belagt i Skåne och Småland). Att kränka en man med ord för det kvinnliga könsorganet tycks ha varit vanligt. Betydelser uppgivna till *fitta* är t.ex. 'omanlig karl' (Hammerdal, Jämtland och Fryele, Småland), 'skvalleraktig man' (Töre, Norrbotten), 'kärringaktig karl' (Reslöf, Skåne; Segerstad, Öland), 'stackare, ynkrygg' (Älg-hult, Småland), 'rädd man' (N. Vedbo, Småland).

”Jag såg, att du red på en fällgrind med utslaget hår i trolls hamn, då det vägde jämnt mellan natt och dag.”
Tuschlivering av Eva Skåreus.

I dag

Bland dagens glåpord är de mest framträdande skällsordsgenererande egenskaperna desamma som i bondesamhället, och som under fornsvensk tid och sagatid på Island. Fortfarande är den mest skällde mannen omanlig och fortfarande är den tydligaste kvinnliga stereotypen liderlig. I invektiven traderas och reproduceras en gammal föreställningsvärld. Gamla ord lever kvar, men också när nya skapas tar man fasta på just brist på manlighet för män och brist på sexualmoral för kvinnor.¹¹

Trots att kulturella värderingar förändrats, trots att samhället i dag snarare förväntar sig att män ska vara delaktiga i omhändertagandet av barn, är *velourpappa* ett gångbart skällsord. Bestämmningsleden syftar — liksom i *velourman*, *velourpenis* och *plyschpitt* — på en viss typ av mjukt, sammetsliknande klädmaterial som blev populärt på 1970-talet mest i s.k. progressiva kretsar, där man arbetade för ett jämställt samhälle och för en annorlunda, mjukare mansroll.¹² En *velourman* är alltså en mjukisman, och i dag är den typen av manlighet inte den mest önskade. Därför förväntas associationer till män i *velourbyxor* framkalla löje.

Omanligheten framträder ofta betydligt grövre än i nyss nämnda ord. Förakt för den som inte bekänner sig till gängse heterosexualitet kommer t.ex. tydligt fram i glåporden. Liksom under medeltiden fungerar i dag homosexualitet som uttryck för omanlighet. Alltifrån till synes neutrala ord för homosexuell man, som *gay*, till mycket föraktfulla, är gångbara. Manligheten i vårt samhälle synes alltså så konstruerad att bl.a. sexualiteten är avgörande för hur manlig en man anses vara.

Att kränka någon med ord som signalerar impotens fungerar således också utmärkt. *Hängkuk*, *pincettballe* och *mikropitt* talar sitt tydliga språk. Likaväl som avsaknad av sexu-

ell kraft symboliserar omanlighet gör sexuell avvikelset det. Förr representerades denna av tidelagaren, men han är i dag omodern och har ersatts av *torsk* och *transvestit*.

Den omanlige mannen som stereotyp lever alltså kvar i nutida värderingar. Till och med uttrycken för omanlighet är delvis identiska med medeltida. I dag är homosexualitet förvisso accepterat rent juridiskt, men utifrån existerande fördomar är en homosexuell man omanlig. På så vis blir det begripligt att även ett neutralt ord för homosexuell man fungerar som effektiv verbal kränkning. Men homosexualitet är också underordnat heterosexualitet i vår kultur och kränkandet av en representant för en överordnad grupp via en benämning för en grupp av lägre kulturell dignitet är ett annat verbalt vapen med tradition. I Äldre Västgötalagens tid var det ju okvädinsord att antyda att en ättefödd varit träl. Dessutom kunde män, och kan fortfarande med fördel, smädas med ord för kvinna.

Medan bevisad sexualitet — om ock endast den kulturellt accepterade — närmast framstår som ett kriterium för att betraktas som "en riktig karl", är sexualitet — även i gängse former — fortfarande en problematisk avdelning när den knyts till kvinnor. Trots att endast några år återstår till ett nytt sekelskifte och trots att flera decennier gått sedan den s.k. sexuella frigörelsens tid, är det än i dag samma värderingar som genomsyrar synen på kvinnlig sexualitet i den verbala kränkningen, som för tusen år sedan. En kvinna kommer man effektivast åt om man angriper hennes sexuella moral.

Olika nedsättande ord som avser en prostituerad är gångbara. Ord som till sin bildning talar om att en kvinna är lösaktig och har många olika sexpartner finns det också gott om, bland flera kan *vandringspokal*, *hockeyhora* och *lösnummer* nämnas. Ett antal skilda synonymer för det kvinnliga könsorganet är tillika användbara, liksom en hel

massa ord som i största allmänhet antyder bristande moral, t.ex. *muffin*, *150 spänn* och *fladdermus*.

Konstruktion av kön

Nedsättande ord speglar en kulturell konstruktion av kön. De förväntningar på manlighet respektive kvinnlighet som genomsyrar samhället lägger grunden för den ideala mannen och den ideala kvinnan. Så ska en man vara för att kallas manlig, så ska en kvinna vara för att kallas kvinnlig. Nina Björk skriver i *Under det rosa täcket* (1996: 10f): "du är kvinnlig då du är paketerad som kvinna (pysslig, huslig, vänlig, i behov av omhändertagande, eller något av de andra ord som vi slår in paketet kvinna i). Då känner du dig *som* en naturlig kvinna, som den kvinna vår kultur har valt att definiera som kvinnlig."

Utifrån en kulturell skapelse av manlighet och kvinnlighet definieras alltså begreppen. I den verbala kränkningen, i skällsorden, kommer de egenskaper fram som inte är önskvärda hos män och hos kvinnor. Bara om det finns en gemensam uppfattning om att ett visst beteende hos en man utgör ett ideal och kallas manligt, blir ett motsatt omanligt och icke önskvärt. Samma sak gäller förstås för kvinnor. Det måste finnas mer eller mindre tydliga — om än ofta outtalade — gränser för vilket beteende och vilka egenskaper som accepteras hos en kvinna. Genom att utgå från dessa icke accepterade och illa sedda egenskaper när man bildar ett ord, laddas det negativt. Därmed kan det användas som en verbal kränkning.

Noter

¹ Artikeln är en bearbetad version av ett föredrag hållet vid Stiftelsen Språk och kulturs, vid Umeå universitet, sjätte symposium 8—9 oktober 1996: Språk och kultur i smältdegeln.

² Jag tar min utgångspunkt i resonemanget om nid i E. Noreens kapitel Om niddiktning i *Studier i fornvästnordisk diktning* (1922), B. Almqvists *Norrön niddiktning* (1965), Nid och ergi av F. Ström (i *Saga och sed* 1972), samt P. Meulengracht Sørensens *Norrønt nid* (1980) och *Fortælling og ære* (1995).

³ Se Wessén & Holmbäck (1949:125 not 32).

⁴ Enligt Noreen (1922:52ff) finns endast en strof (ur Kormaks saga), samt en versifierad runinskrift från Årdals stavkyrka i Sogn där en kvinna stämplas som sköka, bevarade.

⁵ Jfr dock C.J. Clover (1993:367, 373 not 17 resp. 38).

⁶ Citerad ur Almqvist (1965:52, 55).

⁷ Detta har jag behandlat i två tidigare uppsatser om ordet *hora* (Svahn under tryckning).

⁸ SAOB:s nedsättande ord på kvinnor finns samlade och diskuterade i en laudatoravhandling av Pauli Ikonen (1965).

⁹ Dialektmaterialet har jag excerperat i samlingarna i Ordbok över Sveriges Dialekter i Uppsala, samt ur de två häften av ordboken som givits ut (A-ARSA).

¹⁰ Jfr t.ex. Frykman (1993:173).

¹¹ Det nutida materialet har samlats in via enkäter, frågor, tidningsmaterial och "flaxande" öron. Majoriteten uppgiftslämnare är i åldern 16—30.

¹² En liknande beskrivning av dessa kretsar finns hos Britta Lundgren (1995:31f) som använder ordet "mjukisvänster".

Litteratur

- Almqvist, Bo, 1965. *Norrön niddiktning*. Traditions-historiska studier i versmagi. 1. Nid mot furstar. Uppsala: Almqvist & Wiksell.
- Björk, Nina, 1996. *Under det rosa täcket*. Stockholm: Wahlström & Widstrand.
- Clover, J., Carol, 1993. "Regardless of sex: Men, women, and power in early northern Europe." I: *Speculum. A Journal of Medieval Studies* 2/68: 363—387.
- Frykman, Jonas, 1993. *Horan i bondesamhället*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Ikonen, Pauli, 1965. Nedsättande kvinnobenämningar i äldre svenska. Otryckt laudatoravhandling vid inst. för nordiska språk, Jyväskylä universitet.
- Lundgren, Britta, 1995. *Den ofullkomliga vänskapen*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.
- Lövkrona, Inger, 1996. "Suktande pigor och finurliga drängar. Erotisk folklöre och konstruktionen av kön i det förindustriella Sverige." I: Lundgren, Britta; Lövkrona, Inger och Martinsson, Lena, *Åtskilja och förena. Etnologisk forskning om betydelse av kön*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

- Meulengracht Sørensen, Preben, 1980. *Norrønt nid. Forestillingen om den umandige mand i den islandske sagaer*. Odense: Odense Universitetsforlag.
- Meulengracht Sørensen, Preben, 1995. *Fortælling og ære. Studier i islændingesagaerne*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Njals saga* (i översättning av Ingegerd Fries). 1981. Höganäs: Bra klassiker.
- Noreen, Erik, 1922. *Studier i fornvästnordisk diktning*. I: *Uppsala universitets årsskrift*.
- Ordbok över Sveriges dialekter*. Häfte 1 och 2. 1991, 1994. Uppsala.
- Ström, Folke, 1972. "Nid och ergi." I: *Saga och sed*. Kungl. Gustav Adolfs akademins årsbok: 27—47.
- Svahn, Margareta, (under tryckning). *Vem var egentligen hora i bondesamhället?* (Föredrag hållet vid femte nordiska dialektologkonferensen i Sigtuna 17—21 augusti 1994.)
- Svahn, Margareta, (under tryckning). *Har ordet hora i alla tider haft samma betydelse?* (Föredrag hållet vid fjärde sammankomsten för Svenska språkets historia i Stockholm 1—3 november 1995.)
- Wessén, Elias & Holmbäck, Åke, 1946. *Svenska landskapslagar: tolkade och förklarade för nutidens svenskar*. Serie 5. Västgötalagen. Stockholm.

Summary

The unmanly man and the lewd woman
— two age-old stereotypes

The unmanly man and the lewd woman are two stereotypes distinct in verbal insults already in the old Norse poetry and in the old Swedish laws. In the

Icelandic (folk-)tales we meet them in *nidet*, and in legal texts in invectives. Unmanliness is expressed by, among other things, men being compared to women, being called other words for woman, as well as through expressions for deviant sexuality. Women are branded, or called, harlot and whore.

The language of the old peasant culture, partially extant in the dialect archives, contained a great many terms of abuse. Here too, the most insulted characteristic for men is unmanliness and for women lewdness. Of the material that I have gone through approximately one third of the invectives for men are terms for unmanliness, and a quarter of the words for women are terms for lewdness.

In the current taunts of today, these stereotypes are still the most prominent. Unmanliness is actually also still partly expressed the same way as in the old Norse days. One can still insult a man's manliness with terms for homosexual. Terms for "woman" are also of use. In addition, words that express impotence are also favourable used. The most scorned characteristic attribute to women is expressed mainly through words for prostitute, through words which tell of a woman having many sex partners, and through (sexual) four-letter words.

A cultural construction of sex (gender) is mirrored in derogatory words. Those expectations of manliness and womanliness that a society has at a certain point in time are the basis for the ideal man and ideal woman. The opposite of the ideals emerges in the invectives, which show what behaviour is unacceptable. That men behave like real men and that women behave morally are thus ideals that seem to have lasted at least a thousand years.

Övers. Suzanne Mason